

Oponentský posudok

na habilitačnú prácu PhDr. Jaroslava Bučeka, PhD.: Moderátor – hlavná alebo vedľajšia postava mediálneho produktu

Pri posudzovaní práce habilitanta PhDr. Jaroslava Bučeka, PhD., priznám sa, mal som zjednodušenú úlohu. Text poznám z čias, keď ho PhDr. Buček tvoril a bol som aj jedným z jeho recenzentov. Považoval som pre seba za určitú výzvu, že som bol oslovený posudzovať rukopis, ktorý sa venuje prostredníctvom moderátora televíznemu médiu. Ak tu dnes stojím ako oponent tejto práce, môžem potvrdiť, že snaha habilitanta sa už zúročila. V knižke sa snaží pomôcť nielen moderátorom, ale aj komunikačným partnerom, ako postupovať pri výbere variantov komunikácie.

Habilitant sa komplexne zaoberá postavením televízneho moderátora z rôznych uhlov pohľadu a prezentuje ho ako osobnosť, ktorá má podstatný vplyv na formovanie príjemcu televíznych produktov. Moderátora vníma ako súčasť písaného prejavu (významovo ho synonymicky stavia do analógie s titulkom a úvodom správy v písanom texte), ako člena pracovnej skupiny (redakcie), ako sprostredkovateľa sociálnej informácie, ako hlavnú postavu politickej diskusie, atď. Autor zdôrazňuje, že moderátor sa prostredníctvom spomínaných charakteristík stáva nevyhnutným a neodmysliteľným článkom celého procesu mediálnej (masovej) komunikácie. V práci sa odráža aj jeho dlhoročná moderátorská prax a skúsenosť s moderovaním obľúbených televíznych relácií, ktoré sa svojho času vysielali. Možno si niektoré z nich dobre pamätáme.

Habilitačná práca pozostáva okrem úvodu a záveru z piatich kapitol. PhDr. Buček celkom cieľovo v každej z nich analyzuje moderátora vo vzťahu k pracovnej skupine (redakcii), ku komunikačným partnerom v relácii a k recipientom.

V prvej kapitole MODERÁTOR V PROCESE MEDIÁLNEJ KOMUNIKÁCIE autor zaznamenáva všetky dostupné charakteristiky profesie. Sústreďuje sa na spracovanie, vyhodnotenie a využitie informácií pri tvorbe mediálneho produktu a profesiu moderátora analyzuje ako súčasť sociálneho, masového a televízneho (publicistického) komunikačného procesu, mapuje ju ako osobnosť, ktorá prechádza všetkými typmi komunikácie: od spracovania nových poznatkov v intrapersonálnej komunikácii, cez interpersonálne komunikovanie s respondentom, skupinovú komunikáciu v rámci redakcie, medziskupinovú v televíznej organizačnej štruktúre až po mediáciu – verejné sprostredkovanie obsahov anonymnému publiku. Pri komplexnom chápaní masovej komunikácie sa zamerá aj na osobné komunikačné procesy, role a situácie. Kompetentne (zdôrazňujem ešte raz - na

základe vyše dvadsaťročných skúseností v profesii moderátora) analyzuje rozdiely medzi masovou a ostatnými druhmi komunikácie.

V druhej kapitole OSOBNOSŤ MODERÁTORA VO VZŤAHU K OBSAHU KOMUNIKÁTU porovnáva PhDr. Buček filmové a televízne žánre. V žánrovej klasifikácii akceptuje za najpriateľnejší model zatriedenia moderátora v relácii ako „hlavnú postavu“ produktu. Na príkladoch dokumentuje opodstatnenosť moderátora ako hlavnej postavy v televíznych publicistických produktoch s analógiou podstatných znakov filmových žánrov. Na základe výskumu i vlastných skúseností vymedzuje zručnosti, ktorými môže moderátor zvýšiť počet želateľných účinkov. Ide o vyjadrovanie myšlienok, potrieb, informovanie o pocitoch, opisovanie činností, poskytovanie zmyslových údajov a exemplifikáciu. Autor hľadal a našiel odpovede, ako komunikácia moderátora vplyva na obsah prejavu.

Tretia kapitola sa nazýva SOCIÁLNE KOMPETENCIE MODERÁTORA *ako predpoklad pre výkon rozličných druhov činností moderátora*. Ako užitočnú akvizíciu PhDr. Bučeka oceňujem jeho konfrontáciu nárokov na prácu moderátora televíznej publicistiky s vlastnými praktickými skúsenosťami. Pri komunikačných schopnostiach sa sústreďuje na obranné varianty komunikácie moderátora, venuje sa aj komunikačným zlozvykom. Ako podklad na kvalitnú analýzu signálov komunikačného partnera považuje schopnosť moderátora počúvať a kľásť otázky, za presvedčovaciu stratégiu moderátora považuje jeho schopnosť podnietiť formovanie a následne ovplyvniť postoje členov redakcie, komunikačných partnerov i recipientov.

V štvrtej kapitole SÚLAD OBSAHU TELEVÍZNEHO PRODUKTU S FORMOU VERBÁLNEJ KOMUNIKÁCIE MODERÁTORA charakterizuje autor prvky komunikácie moderátora a vymedzuje rôzne štýly rozhovorov: Nezáväzný a praktický rozhovor; Riadený, útočný a zraňujúci rozhovor; Prieskumný rozhovor; Priamy rozhovor. Súčasne k nim zaraďuje príklady z praxe. Súčasťou štvrtej kapitoly je aj podkapitola, venujúca sa neverbálnej komunikácii moderátora. V tejto časti sa opäť opiera o mnohoročné vlastné moderátorské skúsenosti, ale teoretické východiská nachádza v príslušnej odbornej literatúre.

Piata kapitola MODERÁTOR – Hlavná postava mediálneho dialógu sa zaoberá moderátorom a jeho komunikáciou s politikmi v politickom interview. Otázky a reformulácie rozoberá na rozhovore v politickej diskusii. Zameriava sa na profesionálne a charakterové vlastnosti moderátora v riadenom dialógu politickej televíznej diskusie a ich hodnotenie recipientom. Tvrdí, že „recipienti skôr prijímajú podnety od moderátorov s vysokou mierou profesionality“. Napriek tomu, že sa v habilitačnej práci nezaobrá moderátorom

spravodajských relácií resp. spravodajských produktov, objavil mnohé paralely medzi moderátorom a čelom správy.

Štúdiom a využitím dostupnej literatúry (takmer 200 prameňov), uskutočneným výskumom reprezentatívnej vzorky 800 recipientov a s príspevom vlastných skúseností vytvoril PhDr. Buček v predloženej habilitačnej práci charakteristiku profesionálnych a charakterových vlastností moderátora, ako aj prehľad jeho najdôležitejších komunikačných zručností v závislosti od situácie a obsahu publicistickej relácie. Ponúka návod či riešenie, ako postupovať pri získavaní recipienta, ale aj ako komunikovať s komunikačným partnerom v televíznom štúdiu. Originálnym prínosom práce je skutočnosť, že po prvý raz v teoretickej literatúre funkčne zaraďuje moderátora ako novinársku profesiu do už vyššie spomínanej podobnosti s titulkom a úvodom správy v písanom texte.

Dovolím si na záver ešte uviesť svoj názor: PhDr. Buček nie je neznáma moderátorská a po rokoch najprv externého a potom dlhodobo už interného pôsobenia aj pedagogická osobnosť. Boli sme dlhé roky kolegami na Katedre žurnalistiky FiF UK a viem zodpovedne posúdiť, že sa vyprofiloval na viacrozmerného učiteľa so vzácnymi vlastnosťami, podloženými i psychologickou odbornosťou. Tú zúročil aj v každej z kapitol predloženej habilitačnej práce.

Záver

Vzhľadom na to, že doteraz neexistuje (na Slovensku ani v Česku) literatúra, ktorá sa komplexne sústreďuje na moderátora ako najfrekvencovanejšiu televíznu profesiu v mediálnej komunikácii v súvislosti s pôsobením na recipienta, habilitačná práca PhDr. Bučeka zaplňuje prázdne miesto v dostupnej teórii k profesii moderátora. Z obsahového i formálneho hľadiska spĺňa požiadavky na habilitačnú prácu. Odporúčam preto po úspešnej obhajobe udeliť PhDr. Jaroslavovi Bučekovi, PhD. titul **d o c e n t** v odbore Teória a dejiny žurnalistiky.

Prof. PhDr. Andrej Tušer, CSc.

Fakulta masmédií Paneurópskej vysokej školy v Bratislave

Bratislava, 20. apríla 2014.